

Професійний конкурс методистів і бібліографів публічних бібліотек Півдня України

Започаткування конкурсу обумовило те, що за часів незалежності України поряд з позитивними змінами (відмова від адміністративно-командної системи управління бібліотеками, творча ініціатива бібліотек в задоволенні соціокультурних потреб населення, активне впровадження інноваційних технологій, в першу чергу, електронних) відбулися і зміни негативні (звуження професійних контактів на рівні свого регіону (області, району, міста), зокрема через брак коштів на відрядження бібліотекарів для обміну досвідом). Результатом стала відсутність інформації про творчі здобутки бібліотек, навіть з сусідніх областей.

Для подолання розриву професійних зв'язків Одеська національна наукова бібліотека імені М. Горького (тоді – державна) організувала в 2008 році Регіональний конкурс на краще методичне та бібліографічне видання обласних бібліотек Півдня України. Метою організаторів, фахівців науково-бібліографічного та науково-методичного відділів «Горьківки», було налагодження контактів з бібліографами і методистами обласних бібліотек Півдня України, обмін досвідом з питань підготовки бібліографічних і методичних посібників. Тоді це був перший в Україні фаховий конкурс регіонального значення за таким напрямом. Для його організації було розроблено Положення про конкурс та направлено листи-запрошення керівникам обласних універсальних наукових бібліотек Півдня України та до Кримського республіканського закладу «Універсальна наукова бібліотека ім. І.Я. Франка». З самого початку було визначено, що методичні та бібліографічні видання «Горьківки» не братимуть участі в конкурсі, натомість провідні фахівці Бібліотеки виступають як авторитетні судді, які оцінюють творчу майстерність своїх колег. На це давав право власний творчий внесок бібліографів і методистів ОННБ імені М. Горького до української бібліографії та методичної справи. Передбачалось, що підсумки конкурсу, переможці та лауреати будуть оголошені у вересні 2009 року, коли відбудуться святкові заходи з нагоди 180-річчя Бібліотеки.

Уже в рамках конкурсу 2008-2009 років відбулася зміна формату учасників: поряд з обласними бібліотеками свої видання представили бібліотеки різного рівня, наприклад: Кримськотатарська бібліотека імені І. Гаспринського (Автономна Республіка Крим), Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека імені Д.І. Чижевського, обласні юнацькі бібліотеки (Кіровоградська та Миколаївська), Казанківська центральна районна бібліотека та Очаківська міська центральна бібліотека імені П.П. Шмідта Миколаївської області, Центральна міська бібліотека імені І.Я. Франка Одеської міської ЦБС для дорослих, Центральна міська бібліотека імені А. Гайдара Одеської міської ЦБС для дітей. Всього у конкурсі 2008-2009 року взяли участь 12 бібліотек, з них п'ять з Миколаївської області. Одеську область представляли три бібліотеки.

Переможцем у номінації «Краще методичне видання» стало наукове видання з питань бібліотекознавства «Бібліотека – свідок і творець історії краю: 110-річчю

заснування Кіровоградської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д.І. Чижевського присвячується». Переможця в номінації «Краще бібліографічне видання» визначено не було.

Низку бібліографічних показників та методичних посібників було відзначено дипломами лауреатів в різних номінаціях. Серед лауреатів конкурсу 2008-2009 років згадаємо лише декількох.

Найперше – це науково-бібліографічний показник «Ешреф Шем'ї-заде: до 100-річчя від дня народження», присвячений життю й творчості класика кримськотатарської літератури, підготовлений фахівцями Кримськотатарської бібліотеки імені І. Гаспринського та відзначений в номінації «За популяризацію культурної спадщини національних меншин України». Він став першою ластівкою серед видань, надісланих на конкурс. Заслужовують на увагу показники краєзнавчого змісту: «Запорізька область: динаміка розвитку (1939-2009)» (Запорізька ОУНБ імені О.М. Горького), який було відзначено як «Кращий краєзнавчий бібліографічний показник»; три показники з Миколаївської області, відзначених в номінації «Моя мала батьківщина», зокрема «В потомках наше дело отзовется: памятники и памятные места Очаковщины» (Очаківська ЦМБ імені П.П. Шмідта). Також було відзначено у різних номінаціях бібліографічні видання Херсонської ОУНБ ім. О. Гончара, Миколаївської ОУНБ ім. О. Гмирьова, Кіровоградської ОЮБ ім. О.М. Бойченка, Одеської ОУНБ ім. М. Грушевського, ЦМБ ім. І.Я. Франка Одеської МЦБС для дорослих.

Серед методичних посібників необхідно згадати «Ділове досьє директора ЦБС. Випуск 4» (Херсонська ОУНБ ім. О. Гончара) – «Кращий методичний посібник»; «Портрети бібліотек інформаційної доби» (Миколаївська ОУНБ ім. О. Гмирьова) – «Краще довідкове видання»; «Формування екологічної культури юнацтва: методичні рекомендації з організації екологічних акцій» (Миколаївська ОЮБ) – «Краще методичне видання з питань екологічного виховання»; посібник «Социокультурная и просветительская деятельность библиотек: из опыта работы Централизованной городской библиотечной системы для детей» (ЦМБ ім. А. Гайдара Одеської МЦБС для дітей) – «За розповсюдження передового бібліотечного досвіду роботи з дітьми». До речі ЦМБ ім. А. Гайдара – єдина дитяча бібліотека, що брала участь у конкурсі.

Активна участь бібліотек у конкурсі 2008-2009 років надихнула організаторів зробити його постійним. Враховуючи досвід першого конкурсу, було доопрацьовано Положення про конкурс (визначено, що тепер це «Регіональний конкурс на краще бібліографічне та методичне видання публічних бібліотек Півдня України», який проходитиме що два роки; доопрацьовано організаційні питання), розроблено Положення про журі, удосконалено технологію оцінки робіт. Відбулися зміни в організації урочистої церемонії нагородження. Починаючи з 2011 року, урочистості стали частиною всеукраїнських семінарів з актуальних питань бібліографії, які «Горьківка» також організовує з періодичністю у два роки.

Регіональний конкурс на краще методичне та бібліографічне видання публічних бібліотек Півдня України 2010-2011 років, став тріумфальним за кількістю учасників та надісланих видань. У ньому взяли участь 18 бібліотек (з них 10 – центральні міські та районні бібліотеки): 7 бібліотек з Кіровоградської області

(Кіровоградська ОУНБ ім. Д. Чижевського, Кіровоградська ОЮБ ім. О.М. Бойченка, Світловодська ЦБС, Новоукраїнська, Гайворонська і Компаніївська ЦРБ, Олександрійська ЦРБ ім. Д. Чижевського), 4 бібліотеки з Одеської області (Одеська ОУНБ ім. М. Грушевського, Одеська ОЮБ ім. В. Маяковського, Ренійська ЦРБ, Іллічівська ЦМБ ім. І. Рядченка); по 2 бібліотеки з Херсонської (Херсонська ОУНБ ім. О. Гончара, Херсонська ЦМБ ім. Л. Українки) та Миколаївської (Миколаївська ОЮБ, Баштанська ЦРБ) областей та з Автономної Республіки Крим (Кримський Республіканський Заклад «Універсальна наукова бібліотека ім. І.Я. Франка», ЦМБ ім. Л. Толстого м. Севастополя), Запорізька ОУНБ ім. О.М. Горького.

У конкурсі взяли участь 59 методичних і бібліографічних видань. Переможцями у номінації «Краще бібліографічне видання» було визначено два покажчика Запорізької ОУНБ ім. О.М. Горького «Знаменні та пам'ятні дати Запоріжжя на 2010 р.» і «Знаменні та пам'ятні дати Запоріжжя на 2011 р.» та покажчик Херсонської ОУНБ ім. О. Гончара «Сергей Сильванский – от Херсона до Москвы». Переможцем у номінації «краще методичне видання» стало видання Кіровоградської ОУНБ ім. Д. Чижевського «Діяльність інформаційно-ресурсних центрів Кіровоградської області: бібліотечні проекти».

Головне відкриття конкурсу – вагомий творчий потенціал міських та районних бібліотек. Провідне місце зайняла Кіровоградська область. Крім методичних і бібліографічних видань Кіровоградської ОУНБ ім. Д. Чижевського, було відзначено бібліографічні покажчики Компаніївської ЦРБ «Нові книги» («Популяризація читання»), Гайворонської ЦРБ «Нескорена душа Галини Берізки (до 90-річчя від дня народження)» («Популяризація сучасної української літератури»), Олександрійської ЦРБ ім. Д. Чижевського «Професій багато є на світі, знайди покликання душі» («Краще оформлення і дизайн»). Методичне видання Новоукраїнської ЦРБ «МММ – містечко майбутніх мам: цільова комплексна програма» отримало нагороду у номінації «Соціальна робота бібліотеки з населенням».

Одещина була представлена бібліографічними покажчиками Одеської ОУНБ ім. М. Грушевського «Конституція України: еволюція і сучасність: до 15-ої річниці Конституції України. Вип. 22» (номінація «Актуальність теми, оперативність її висвітлення»); Іллічівської ЦМБ ім. І. Рядченка «Іллічівськ 1973-2010» (серія «Міста і містечка Одещини») та Ренійської ЦРБ «Туристическая карта Ренийского района» – номінація «моя мала батьківщина». Методичні видання Одеської ОЮБ ім. В. Маяковського «Безпека в Інтернеті: методико-вебліографічні матеріали: (серія «Академія життя»)» та «Віртуальні книжкові виставки: методична скарбничка», представлені в електронному форматі (CD), було відзначено у номінації «Інтернет-технології у роботі з читачем».

Свій високий рівень методичного центру підтвердила Херсонська ОУНБ ім. О. Гончара з аналітико-статистичними матеріалами «Бібліотеки Херсонщини через призму паспортизації», відзначеними у номінації «Інноваційний підхід у створенні статистичної бази для аналізу бібліотечної справи в області». Покажчик «Чтение как вид речевой деятельности» (КРЗ «Універсальна наукова бібліотека ім. І.Я. Франка») отримав відзнаку у номінації «Популяризація читання». Лауреатом у номінації «Творчий підхід до створення іміджу бібліотеки» стало методичне видання «Остров сокровищ: портфолио» Миколаївської ОЮБ.

Чотири бібліотеки, які взяли участь у конкурсі (Світловодська ЦБС (Кіровоградська область), Севастопольська ЦМБ ім. Л. Толстого, Баштанська ЦРБ (Миколаївська область) та Херсонська ЦМБ ім. Л. Українки), отримали заохочувальні відзнаки.

Грамотою було нагороджено директора Кіровоградської ОУНБ ім. Д. Чижевського О.М. Гаращенко за організацію участі бібліотек Кіровоградської області у Другому регіональному конкурсі (2010-2011 рр.).

Кількість бібліотек – учасників конкурсу 2012-2013 років, порівняно з попереднім, дещо зменшилась – 15 бібліотек. Але це не позначилось на активності центральних районних бібліотек, що склали більшість (9) учасників. Миколаївську область представляли 7 бібліотек (Миколаївська ОУНБ ім. О. Гмирьова, Баштанська, Березнегуватська, Братська, Веселинівська і Новобузька центральні районні бібліотеки, Снігурівська ЦРБ для дорослих), Кіровоградську область – 3 ЦРБ (Добровеличківська, Новоукраїнська, Олександрійська ім. Д. Чижевського). Від Одеської області свої доробки на конкурс подали ОУНБ ім. М. Грушевського та ОЮБ ім. В. Маяковського. Традиційно в конкурсі взяли участь Кримська республіканська установа «Універсальна наукова бібліотека ім. І.Я. Франка», Запорізька ОУНБ ім. О.М. Горького і Херсонська ОУНБ ім. О. Гончара.

Всього на конкурс надійшло 46 матеріалів.

Серед них заслуговують на увагу методичні та бібліографічні посібники, підготовлені районними бібліотеками (18 робіт). Достатньо зазначити, що переможцем конкурсу в номінації «Краще методичне видання» стали «методички» Новоукраїнської ЦРБ (Кіровоградська область): «Одна вона у нас така...»: досвід роботи бібліотек району з популяризації рідної мови» та «Оформлення систематичного каталогу та систематичної картотеки статей: методичні поради». Традиційно в номінації «Моя мала батьківщина» відзначилися видання районних бібліотек: бібліографічний покажчик «Березнегуватщина: час, події, долі» (Березнегуватська ЦРБ, Миколаївська область) та методичне видання «Овіяна народними легендами Братщина» (Братська ЦРБ, Миколаївська область).

Переможцем у номінації «краще бібліографічне видання» став покажчик Херсонської ОУНБ ім. О. Гончара «Нації і народності Херсонщини: історія та сьогодення». Також було відзначено роботу херсонських бібліографів у номінації «Розкриття фондів бібліотеки» за покажчик «Місцеві газети у фондах Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олесея Гончара, 1865-2009».

КРУ «Універсальна наукова бібліотека ім. І.Я. Франка» представила на конкурс 11 бібліографічних покажчиків, з яких три отримали нагороди: «Кримський академічний російський драматичний театр ім. М. Горького» («Бібліографічне видання з мистецтва»), «Чарльз Діккенс» («Зарубіжна література»), «Современные методики обучения иностранным языкам в школе» («На допомогу навчальному процесу»).

Не залишилися поза увагою бібліографічні покажчики Запорізької ОУНБ ім. О.М. Горького: у номінації «Краєзнавство» отримали нагороди «Знаменні та пам'ятні дати Запоріжжя на 2012 рік» і «Знаменні та пам'ятні дати Запоріжжя на 2013 рік»; покажчик «Феномен жіночої прози в сучасній вітчизняній літературі» було відзначено у номінації «Популяризація сучасної української літератури».

Було відзначено роботу бібліографів і методистів Миколаївської ОУНБ ім. О. Гмирьова: у номінації «Розкриття фондів бібліотеки» отримав нагороду покажчик «Періодичні видання XVIII – поч. XX ст. у фонді Миколаївської ОУНБ ім. О. Гмирьова», у номінації «Реклама та імідж бібліотеки» – путівник «Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Гмирьова».

Одеську ОЮБ ім. В. Маяковського, яка на другий і третій конкурси представила свої видання в електронному форматі, нагороджено призом глядацьких симпатій. Крім того, у номінації «Моя мала батьківщина» було відзначено електронний огляд «В Одесі хочеться жити і творити...».

У номінації «Бібліографічне видання з мистецтва» було відзначено бібліографічний покажчик Одеської ОУНБ ім. М. Грушевського «Одесский академический театр музыкальной комедии им. М. Водяного».

Шість ЦРБ (дві з Кіровоградської області – Добровеличківська та Олександрійська; чотири з Миколаївської області – Баштанська, Веселинівська, Новобузька, Снігурівська (для дорослих), які не отримали дипломи переможців або лауреатів, було нагороджено грамотами.

За організацію участі бібліотек Миколаївської області у Регіональному конкурсі 2012-2013 рр. директора Миколаївської ОУНБ ім. О. Гмирьова Н.Ф. Богзу було нагороджено грамотою.

Аналізуючи всі три конкурси, необхідно зазначити, що Регіональний конкурс на краще методичне та бібліографічне видання публічних бібліотек Півдня України як засіб підтримки, навіть в умовах економічної кризи, зв'язків між фахівцями – методистами і бібліографами публічних бібліотек повністю себе виправдав. Він дав можливість розкрити творчий потенціал бібліотек, в першу чергу районних і міських. За ці роки відпрацьовано методику організації та проведення конкурсу, технологію оцінювання видань. До речі, досвід, накопичений організаторами конкурсу, був запозичений колегами з обласних бібліотек Півдня України, які взяли за основу ідею та методику організації фахового конкурсу для бібліографів та методистів і організовують свої локальні конкурси.

Все зазначене дає право сподіватися, що Регіональний конкурс на краще методичне та бібліографічне видання публічних бібліотек Півдня України 2014-2015 років також відбудеться на високому рівні, що бібліотеки-учасники презентують, незважаючи на складний політичний і економічний стан, свої методичні та бібліографічні доробки. Урочиста церемонія нагородження переможців і лауреатів конкурсу відбудеться 15 жовтня 2015 року в рамках всеукраїнського семінару для бібліотекарів «Рекомендаційна бібліографія в столітті знань».

У статті розглядаються передумови створення та методика організації Регіонального конкурсу на краще методичне та бібліографічне видання публічних бібліотек Півдня України. За результатами трьох конкурсів (2008-2009, 2010-2011, 2012-2013 років) висвітлюються творчі доробки методистів і бібліографів бібліотек – учасниць конкурсу (Автономної Республіки Крим, обласних, міських та районних). Зокрема, підкреслюється потенціал центральних міських та районних бібліотек у розвитку бібліографічної та методичної справи на Півдні України.